

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

28. Conuers, insignes, & institutio piorum operum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

motus eo dicente perpetui, sed mutationes morum firmæ, ac stables, nec raro valde mirabiles. Feminarum ornatus, in luxum immanem increuerat, eique consequens ostentatio sui sacris in ædibus velut prostibulis, vbi grandi cum offensione necebantur oculis amores in adulteria defuturi, at is omnem illam petulantia debacchantis scenam, tam musculofo brachio euertit, vt ne digitum quidem annulo coronare vlla femina auderet, multo minus caput stemmate vnionum, quædam vero mundum muliebrem, thesauro æqualem non minimo, diligenter collectum, fundando cœnobio addixit, vbi cum eiusdē propositij lociis, Deo extra seculum feriret. Multæ virgines, aliæ viduæ castimoniam suam voto perpetuo consecrarunt: eæ in templis orando assiduæ, nisi sub vesperum ex iis non abibant, & voluntarias pœnas consecrabantur tam cupide, vt confessariis negotij plurimum fieret, ad eas continendas intra fines mediocritatis. Sic viris vnâ libidinis fomitem, & materiam abstulit Berzeus; quorum multi vxores in Lusitania cum haberent, Goæ concubinam, adulterio fidem matrimonij calcabant, ac primùm quidem in istiusmodi feminis ab illo, frustra conteri labor videbatur, sed fortunante conatus Deo, labori quæstus aded respondit, vt earum ad centum, honestati & pœnitentiæ redderet, taceo ludendi, peierandi, iactandi verba in Deum sacrilega, eiusque generis sexcenta improbitatis publicæ crimina, radicibus evulsa; ex eo quod subdō coniectura fiat de cæteris, tam multos, præsertim Christianos, furente illic lucrorum rabie in mutua odia, factiones, lites, homicidia commissos, fuisse ab eo confociatos fida pace, vt semestri tantum à curioso inuestigatore censi sint quingenti supra mille: in quo lepida fuit tabellionis capitalium querela apud supremum Cognitorem; suum illud munus, antea lucrosum; sibi & aliis quatuor, eiusdem officij lociis in nihilum redigi, Patrum id culpa euenire: ante horum aduentum indigenarum rixis, & controuersis, ad tribunal capituli deferri solitis, cum ægrè omnes sufficerent scribæ, duos fere nunc esse eosque superuacaneos, & bonam diei partem otiosi, nisi res ad pristinum redirent, litesque desinerent Patrum industria componi, iis esse pariter, aut vrbe aut officio cedendum. Ad hoc Berzeus ciuitatem in regiones diuiserat suam Patribus qui domi erant singulis assignarat, eique præterea inuigilare certum eorum iubebat numerum quos diuinis rebus imbuerat. Ab his sagaci pietate inuestigabatur de moribus, cuiusque, ac scubi deprehenderetur concubinarius; vindictam moliens, aut alio scelere irretitus, eius & nomen, & domus notabatur, & deferrebat ad Patrem regionis illius curatorem, qui Berzei consilio, & ope in emendationem incumberet.

Sed vnum aut alterum inter tot istas animorum commutationes illustrius eminet. Primum famosi necromantis, qui clusum amuleto quodam circumferebat pessimum genium & colloquebatur cum eo Græcè, ac Latine quod nunquam didicerat, vitamque illam sacrilegam annos iam egerat viginti. Hunc ad vocem Berzei è suggestu dicentis repente

28.

Conuers, insignes, & institutio piorum operum.

penite

pente diuina bonitas perculit; artis suæ damnaræ codices ad Berzeum
 defert, cum toto figurarum, & cantuum quem continebant paratu
 diabolico, flammis absumendum; scelera omnia confessione apud il-
 lum integra expiat, moresque deinceps induit consentaneos execra-
 tioni, & pœnitentiæ criminum in quibus tamdiu iacuerat. Quæstus
 fuit nihilo minoris pœnitentia senis octogenarij, qui nunquam nisi
 sacrilegè peccata confessus fuerat; etsi non inuenio scriptis consigna-
 tum, quo pacto illum pater ad Christianam mentem reduxit. Sed
 lego de alio, quem cacodæmonis, vt ita dicam manu ad Berzei pedes,
 Deus reluctanter protraxit. Vitabat illum peste peius, quod vellet suo
 in luto & stercore harere, nec ferret monita, suas turpitudines obiur-
 gantis. Noctè igitur decumbentis, & probè vigiliis, fauces manus oc-
 culta inuadit, premitque proxima elidenti, summo tamen, & mentis,
 & vocis conatu Dei matrem implorat, vtque animæ bono, non exitio
 corporis immissa in illum fuerat illa manus, laxari gulam sentit dolore
 tamen in faucibus reside; metuque in mente terribili; dictante confi-
 cientia, dæmonem aliquem mortis illius moras non ferentem, abrum-
 pere illam præfocando tentasse, vt secum animam æternis ignibus se-
 peliret, in hac cogitatione cum indormisceret, en adest in somnis Ber-
 zeus, quærit ex eo placidè, vnde faucium dolor & causæ velut iam
 conscius, responsione omiſsa subridens accedit; cruce gulam signat,
 & dolorem abstergit, quem expèrgefactus miser aduertit vanuisse: sed
 mente recolens quanta contentione, quàm semper irrita egisset Pater,
 vt se in aliquam salutis suæ cogitationem adduceret, non temere cre-
 didit hæc sibi visa ipsius precibus procurata quare summo manè ad il-
 lius procurrit genua, actisque ex animo gratiis, anteaquam vitam con-
 fessione seria apud illum deponit. Hic de Berzei laboribus, peculiaris ma-
 nipulus; subiicio alios publico communes, supplicationes quatuor die-
 bus hebdomadæ totidem addixit: prodibat ex nostro S. Pauli templo
 supplicantium agmen per vrbs vicis, centum fere præbant sodales,
 aspera sui flagellatione, priuata dum student pietati, alienam mone-
 ntes, sequebantur ad tria millia ciuium: ducebant pompam om-
 nem pueri orphani. Horum vnus priusquam templo exiretur, pia de
 Christi doloribus allocutione, in partem illorum aliquam omnes inui-
 tabat, vt eum in Caluariam assertati, comites illi essent in Beatum cœ-
 li Oliuetum. Quæ adhortatio pueri, non erat recitatio dictatorum, ex
 alieno prompta stylo & sensu; Sed proprio, & simplici quidem, at emol-
 liendis animis valdè idoneo. Berzeus enim, complures tum sua, tum
 nostrorum opera collectos pueros Paulo Camerti docendos tradiderat
 erant Lusitanis, & Indis parentibus nati, educabantur ea morum inte-
 gritate, & inuocentia vt obseruarentur in vrbe pro angelis. Hoc inter
 alia habebant pensæ, vt quos temerè iurantes audissent arguerent,
 pulcro sanè Berzei inuento ad inueteratam effuse iurandi consuetudi-
 nem extirpandam, arguebantque tam constanter, vt nemo non illos
 placidè

placide sustineret, accidit ut ex eis vnus conspicatus ludentes audierit alterum, fallente alea, proiecta deiecit, & dicta in caelum maledica iacere: Hic puer hominem fidenter aggredi, metu Dei tam indignè offensi perstringere, inculcare delicti grauitatem: is vero seu vellet amouere à se molestiam, siue puerum experiri, pugillum ipsi aureæ monetæ porrigit, iubens cum eo bene ambulare, nec in posterum sibi vnquam obstrepere, cui puer vultu retorto abnuens, indignatusque se illa tentari esca, respondit quicquid is, quicquid auri mundus possideret, tanti sibi vnquam non fore, ut ab corrigenda lingua illius impietate desineret quoad atrocibus in Deum iniuriis eam abstineret. Comitabantur iidem cum Patribus, capite damnatos, cum ad supplicium ducerentur; nosocomio ministrabant aedibus nostris contiguo; festis diuini officij canebant Psalmos, ad hoc nostrum vnus peritiam exculsi, licet vero illorum numerus ad nonaginta esset, sed erat eorum pars minima qui adiungi ad eos flagitabant, ac ni forent loci angustiis, aut alia de causa exclusi, nullus Goæ vsquam vlla etiam diuitum, & nobilium in domo resedisset puer, cunctis tam gratum contubernium à Berzeo, enixè, flendoque poscentibus, & obstinantibus non moturos se Collegio pedè, nisi se adscriptos reliquis viderent, quod cum euincere non valerent; eorum saltem inducebant cultum; talarem scilicet candidam, cruce ad pectus insignem purpurea, gaudebantque se aliis comites addere, cum procedebatur ad solita munera publicæ pietatis. Fuerat Berzeo animus orbos parentibus in seminarium cogere duorum, & septuaginta, pro numero discipulorum Christi, apprimèque diuina edoctos, adhibere ad campum Indiae suis sudoribus irrigandum. Sodalitas quoque ab eo fundata est ad honorandam memoriam virginum vndecim millium (harum enim vnus venerandum caput Goam S. Ignatius miserat) hoc Berzeus altari splendide ornato impositum, multis per biduum concionibus laudauit; seruandas sodalibus explicuit regulas; inuitauit ad dandum inter eos nomen, si qui sibi hanc mentem sentirent diuinitus iniici. Sed tanta illico ad hoc multitudine concursus, ut nullus sat caperet conuenientes locus; primum enim quingenti, & ante omnes prorex; statim vero post bis mille. Nihil fuit Goæ hoc instituto salubrius, quicquid enim potest Christiana præstare caritas leuandis animis, & corporibus opportunum, id suis habebant præscriptum regulis, ex quo tam euidentem consequabatur utilitas, ut sodalitati mulierum quæ suppar huic esset statuendæ, matrona nobilis, & valde locuples quicquid habebat in bonis detulerit.

Hic erat Goæ Berzei labor, felix plane & ferax, hic dignus Apostolo ardor; sed exempli vis maior, totam Indiam peruadebat, vbi nostri omnes de illius viuebant moribus; de illius inuentione, industria, imitatione rem Christi gerebant, cum utilitate non dispari attributarum sibi regionum. Præter quæ viginti qua Sacerdotes, qua nondum studiis

K

perfuu

29.
Morbus, &
mors Berzei.